

Riska noteikšanas metodika virszemes ūdensobjektiem

1. Izmantotie datu un informācijas avoti

1. Slodžu būtiskuma analīzes rezultāti, 2019;
2. Ūdensobjektu kvalitātes novērtējums, 2020;
3. Izvirzītie ekoloģiskās un ķīmiskās kvalitātes mērķi virszemes ūdensobjektiem, 2020.

2. Metodiskā pieeja

Virszemes ūdeņi ir kompleksas sistēmas, kur ne vienmēr šķietami acīmredzamās slodzes ir iemesls pazeminātai kvalitātei. Dažkārt vairāku slodžu kombinācijas un to mijiedarbība citai ar citu var izraisīt neprognozētu rezultātu, un arī riska cēloņa noteikšana bieži vien nav vienkārša.

Riska vērtējums tiek veikts, lai novērtētu iespēju noteiktā laikā sasniegt izvirzītos kvalitātes mērķus virszemes ūdensobjektos. Saskaņā ar aktuālajām UBA plānu ziņošanas vadlīnijām, visiem ūdensobjektiem, kas līdz 2021. gada beigām nesasnies labu ekoloģisko stāvokli/ potenciālu, ir jāpiemēro izņēmuma statuss.

Riska ūdensobjekti – upju un ezeru ūdensobjekti, kuriem uz kvalitātes novērtējuma veikšanas laiku un prognozējami uz 3.cikla upju baseinu apsaimniekošanas perioda sākumu (2022-2027) kvalitāte neatbilst/neatbildīs labam vai augstam ekoloģiskajam stāvoklim / potenciālam.

Riska novērtēšana tiek veikta dažādām slodžu ietekmēm – būtisko slodžu radītās galvenās ietekmju grupas ir sekojošas:

- Biogēnu piesārņojuma ietekme;
- Ķīmiskā piesārņojuma ar bīstamajām un / vai prioritārajām vielām ietekme;
- Ietekmēti biotopi hidromorfoloģisko pārveidojumu dēļ;
- Pārrobežu piesārņojuma / slodžu ietekme;
- Plūdu ietekme;
- Cita veida ietekme (piemēram., ārpus Latvijas robežām radītā piesārņojuma ietekme, augšteces/lejteces ūdensobjektos esošo slodžu avotu radītās ietekmes u.c.).

Lai novērtētu riska iemeslus, tiek ņemti vērā izvirzītie mērķi laba stāvokļa / potenciāla sasniegšanai ūdensobjektos. Precīzākai riska novērtējuma veikšanai ir nepieciešams izvērtēt kvalitātes mērķa sasniegšanu ar pamata pasākumu īstenošanu jeb ar tā saucamā “bāzes scenārija” īstenošanu. Tādējādi ir iespējams novērtēt, vai ar dažādu normatīvo aktu un rīcību palīdzību tiek nodrošināta laba ekoloģiskā stāvokļa / potenciāla un labas ķīmiskās kvalitātes sasniegšana.

Riska noteikšanas procedūra:

- a) Biogēnu dēļ – ja ekoloģiskās kvalitātes mērķu sasniegšanai ir nepieciešams biogēnu samazinājums, ko nevar panākt ar pamata pasākumu īstenošanu, tiek piemērots risks;
- b) Ķīmisko vielu dēļ – ja ķīmiskās kvalitātes mērķu sasniegšanai ir nepieciešams prioritāro / bīstamo vielu samazinājums, ko nevar panākt ar pamata pasākumu īstenošanu, tiek piemērots risks;
- c) Hidromorfoloģisko pārveidojumu dēļ – ja ir izvirzīts mērķis nodrošināt laterālo nepārtrauktību (dažādu regulējumu dēļ) un / vai upes nepārtrauktību (mazo HES dēļ), tad tiek piemērots risks;

- d) Pārrobežu piesārņojuma / slodžu ietekmes dēļ – šajā gadījumā ūdensobjekta ekoloģiskās kvalitātes uzlabošanās nav atkarīga no Latvijas teritorijā esošo pasākumu īstenošanas, bet ārpus valsts robežām īstenoto rīcību rezultātā, ko tiešā veidā nav iespējams ietekmēt, tādējādi tiek noteikts risks.
- e) Plūdu ietekmes dēļ – valsts nozīmes plūdu riska teritorijas atrodas vairākos virszemes ūdensobjektos, un šeit tiek noteikts risks visos ūdensobjektos, kur atrodas šīs plūdu riska teritorijas;
- f) Cita veida ietekmes dēļ – šādos gadījumos nav iespējams tiešā veidā sekmēt ūdensobjekta kvalitātes / potenciāla mērķa sasniegšanu, un risks tiek noteikts.